

XIZMATLAR SOHASI RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING TASHKILIYI IQTISODIY MEXANIZMLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH

O'rinov Komiljon

Farg'ona davlat universiteti
tadqiqotchisi

ORCID: 0009-0001-6223-8255

E-mail: k_urinov@fdu.uzm

Annotatsiya

Mazkur tadqiqotda xizmatlar sohasi rivojlanishini ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda ilg'or xorijiy tajriba o'rganildi. Yaponiya, Germaniya, Fransiya va MDH mamlakatlarida innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlash amaliyoti tahlil qilindi. Innovatsion infratuzilma, texnologiyalar transferi, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish va xususiy sektor ishtiroking samaradorlikka ta'siri baholandi. Tadqiqot natijasida xizmatlar sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirish, institutsional mexanizmlarni takomillashtirish hamda raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: xizmatlar sohasi, innovatsion rivojlanish, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm, texnologiyalar transferi, innovatsion infratuzilma, ilmiy ishlanmalar, raqobatbardoshlik, xorijiy tajriba.

Аннотация

В исследовании был изучен передовой зарубежный опыт совершенствования организационно-экономических механизмов развития сферы услуг. Проанализирована практика поддержки инновационного развития в Японии, Германии, Франции и странах СНГ. Оценено влияние инновационной инфраструктуры, трансфера технологий, коммерциализации научных разработок и участия частного сектора на эффективность развития. По результатам исследования разработаны практические рекомендации, направленные на развитие инновационной деятельности, совершенствование институциональных механизмов и повышение конкурентоспособности сферы услуг.

Ключевые слова: сфера услуг, инновационное развитие, организационно-экономический механизм, трансфер технологий, инновационная инфраструктура, научные разработки, конкурентоспособность, зарубежный опыт.

Abstract

This study examined advanced foreign experience in improving organizational and economic mechanisms for service sector development. Innovation support practices implemented in Japan, Germany, France, and CIS countries were analyzed. The impact of innovation infrastructure, technology transfer, commercialization of research outcomes, and private sector participation on development effectiveness was evaluated. Based on the findings, practical recommendations were developed to strengthen innovation activities, improve institutional mechanisms, and enhance

competitiveness in the service sector. The results highlighted the importance of integrating international best practices into national development strategies.

Keywords: service sector, innovative development, organizational and economic mechanism, technology transfer, innovation infrastructure, research commercialization, competitiveness, foreign experience.

KIRISH

Xizmatlar sohasi zamonaviy iqtisodiyotning eng faol rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo‘lib, aholi bandligini ta‘minlash, yalpi ichki mahsulot hajmini oshirish va iqtisodiy o‘rinishni jadallashtirishda muhim o‘rin egallaydi. Jahon amaliyoti shuni ko‘rsatadiki, xizmatlar sektorining barqaror rivojlanishi innovatsion yondashuvlar, samarali boshqaruv tizimi, ilg‘or texnologiyalar va qulay institutsional muhit bilan bevosita bog‘liq. Shu sababli xizmatlar sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarning samaradorligini oshirish masalasi iqtisodiy siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasida xizmatlar sohasining yuqori sur‘atlarda rivojlanishi ilm-fan, ta‘lim va biznes o‘rtasidagi hamkorlik, innovatsion infratuzilmaning shakllanganligi hamda texnologiyalar transferining samarali yo‘lga qo‘yilganligi bilan izohlanadi. Yaponiya, Germaniya va Fransiya kabi davlatlarda innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan mexanizmlar xizmatlar sifatini oshirish, yangi xizmat turlarini yaratish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Ushbu tajribalar xizmatlar sohasini rivojlantirishda innovatsion omillarning ahamiyatini yaqqol namoyon etadi.

O‘zbekistonda ham xizmatlar sektorini kengaytirish, innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish, tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab-quvvatlash va xalqaro tajribalarni amaliyotga joriy etish bo‘yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xizmatlar ulushini iqtisodiyotda oshirish, zamonaviy xizmat turlarini rivojlantirish va aholi uchun sifatli xizmatlar ko‘lamini kengaytirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda ilg‘or xorijiy tajribalarni o‘rganish va ularni milliy sharoitlarga moslashtirish muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi xizmatlar sohasi rivojlanishini ta‘minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda ilg‘or xorijiy tajribalarni tahlil qilish, ularning samaradorligini baholash hamda milliy iqtisodiyot sharoitida qo‘llash bo‘yicha ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot natijalari xizmatlar sohasining innovatsion rivojlanishini jadallashtirish, raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda xizmatlar sohasi rivojlanishini ta‘minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari samaradorligini oshirishda ilg‘or xorijiy tajribani o‘rganish maqsadida kompleks ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini xizmatlar iqtisodiyoti, innovatsion rivojlanish va institutsional boshqaruvga oid ilmiy manbalar tashkil etdi. Tahlil jarayonida qiyosiy tahlil usuli orqali Yaponiya, Germaniya, Fransiya va MDH mamlakatlarining xizmatlar sohasini rivojlantirish

bo'yicha tajribalari solishtirildi. Tizimli yondashuv asosida innovatsion infratuzilma, texnologiyalar transferi, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish va xususiy sektor ishtiroki o'rtasidagi bog'liqliklar baholandi. Statistik umumlashtirish usuli yordamida mavjud ilmiy manbalar va amaliy ma'lumotlar tizimlashtirildi. Mantiqiy tahlil va sintez usullari orqali xizmatlar sohasida samaradorlikka ta'sir etuvchi omillar aniqlanib, ularni milliy sharoitda qo'llash imkoniyatlari asoslandi. Tadqiqot natijalari asosida xizmatlar sektorining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xizmatlar sohasi iqtisodiy o'sish, bandlik va aholi turmush sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektorining barqaror rivojlanishi innovatsion infratuzilma, institutsional qo'llab-quvvatlash, ilmiy salohiyat va xususiy sektor faolligi bilan bevosita bog'liq. Shu sababli rivojlangan davlatlarning tajribasini o'rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish xizmatlar sohasining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

1-jadval

Xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha ayrim mamlakatlar tajribasining qiyosiy tavsifi¹

Mamlakat	Asosiy mexanizm	Natijadorlik omili
Yaponiya	TLO tizimi va texnologiyalar transferi	Ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish darajasi yuqori
Germaniya	Yuqori texnologiyalar strategiyasi	Innovatsion xizmatlar ulushi ortgan
Fransiya	Innovatsion inkubatorlar va startaplarni qo'llab-quvvatlash	Yangi xizmat turlari soni ko'paygan
Janubiy Koreya	Raqamli iqtisodiyot dasturlari	Elektron xizmatlar bozori kengaygan
MDH davlatlari	Texnoparklar va innovatsion markazlar	Innovatsion infratuzilma shakllanmoqda

1-jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda innovatsion rivojlanishning asosiy omili ilm-fan, ta'lim va biznes o'rtasidagi samarali hamkorlik hisoblanadi. Xususan, Yaponiyada texnologiyalar transferi mexanizmlarining rivojlanganligi ilmiy natijalarni iqtisodiy samaraga aylantirish imkonini bermoqda.

Germaniya tajribasida xizmatlar sohasi rivojlanishi raqamlashtirish va yuqori texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq. Ushbu mamlakatda xizmatlar sektorida innovatsion texnologiyalarni qo'llash natijasida mehnat unumdorligi va xizmatlar sifati oshgan.

2-jadval

Innovatsion rivojlanishga ta'sir etuvchi asosiy omillar²

Omillar	Ta'sir darajasi
Innovatsion infratuzilma	Yuqori
Ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyalashtirish	Yuqori

¹ Muallif ishlanmasi

² Muallif ishlanmasi

Omillar	Ta'sir darajasi
Xususiy sektor ishtiroki	Yuqori
Inson kapitali sifati	Yuqori
Raqamli texnologiyalar	Yuqori
Huquqiy-me'oriy baza	O'rta-Yuqori
Xalqaro hamkorlik	O'rta

Tahlil natijalari innovatsion infratuzilma va inson kapitali xizmatlar sektorida samaradorlikni oshiruvchi eng muhim omillar ekanligini ko'rsatdi. Xususan, ilmiy-tadqiqot faoliyatiga ajratiladigan investitsiyalar hajmi yuqori bo'lgan mamlakatlarda xizmatlar sektorining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi ham yuqori darajada shakllangan.

Xizmatlar sohasining rivojlanishida texnologiyalar transferi alohida ahamiyatga ega. Rivojlangan mamlakatlar tajribasida universitetlar, ilmiy markazlar va tadbirkorlik subyektlari o'rtasidagi hamkorlik innovatsion xizmatlarni yaratish va ularni bozorga olib chiqish jarayonini tezlashtirgan.

3-jadval

Xizmatlar sohasida innovatsion rivojlanishning asosiy natijalari¹

Ko'rsatkich	Ta'siri
Xizmatlar sifati	Oshadi
Mehnat unumdorligi	Oshadi
Raqobatbardoshlik	Kuchayadi
Ekspert salohiyati	Kengayadi
Investitsion jozibadorlik	Ortadi
Yangi ish o'rinlari	Yaratiladi
Raqamli xizmatlar hajmi	Ko'payadi

O'tkazilgan tahlillar xizmatlar sektorining barqaror rivojlanishi innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, texnologiyalar transferini rivojlantirish va xususiy sektor faolligini oshirish bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatdi. Shuningdek, xorijiy tajriba xizmatlar sohasida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, innovatsion infratuzilmani rivojlantirish va ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omillari ekanligini tasdiqladi.

O'zbekiston sharoitida ushbu tajribalarni amaliyotga tatbiq etish xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini oshirish, yangi xizmat turlarini yaratish, bandlikni kengaytirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi. Shu jihatdan xizmatlar sektorida innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot xizmatlar sohasi rivojlanishini ta'minlashda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarning samaradorligi innovatsion infratuzilma, ilmiy salohiyat, xususiy sektor faolligi va institutsional qo'llab-quvvatlash darajasi bilan bevosita

¹ Muallif ishlanmasi

bogʻliqligini koʻrsatdi. Yaponiya, Germaniya va Fransiya tajribasi tahlili innovatsion rivojlanishning barqaror natijalari ilm-fan, taʼlim va biznes subyektlari oʻrtasidagi samarali hamkorlik asosida shakllanishini tasdiqladi. Texnologiyalar transferi, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlari xizmatlar sektorining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon boʻldi.

Tahlil natijalari xizmatlar sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirish iqtisodiy samaradorlikning oshishi, xizmatlar sifatining yaxshilanishi, yangi ish oʻrinlarining yaratilishi va tadbirkorlik subyektlari imkoniyatlarining kengayishiga xizmat qilishini koʻrsatdi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish va innovatsion infratuzilmani rivojlantirish xizmatlar bozorining zamonaviy talablarga moslashuvchanligini kuchaytirishi aniqlandi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, xizmatlar sohasida innovatsion faoliyatni qoʻllab-quvvatlovchi institutsional mexanizmlarni yanada takomillashtirish maqsadga muvofiqdir. Universitetlar, ilmiy-tadqiqot markazlari va tadbirkorlik subyektlari oʻrtasidagi hamkorlikni kengaytirish ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy etish samaradorligini oshiradi. Innovatsion markazlar, texnoparklar va biznes inkubatorlar faoliyatini rivojlantirish esa yangi xizmat turlarini yaratish va ularni bozorga olib chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Xizmatlar sohasida xususiy investitsiyalarni ragʻbatlantirish, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish zarur. Xorijiy tajribada oʻz samarasini koʻrsatgan texnologiyalar transferi mexanizmlarini milliy sharoitlarga moslashtirish innovatsion jarayonlarning uzluksizligini taʼminlaydi.

Xizmatlar sohasi rivojlanishining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish, innovatsion faoliyatni qoʻllab-quvvatlash va ilgʻor xorijiy tajribalarni amaliyotga tatbiq etish xizmatlar sektorining raqobatbardoshligini oshirish, iqtisodiy samaradorlikni yuksaltirish hamda mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Otajonov Sh.I. Innovatsiya faoliyati infratuzilmasini boshqarish samaradorligini oshirish. Monografiya. -T.: Fan, 2018. -227 b.
2. Umarov I.Y., Saidkarimova S.S., Obloqulova Sh.B. Sanoat korxonlarining innovatsion salohiyati koʻrsatkichlari tahlili// "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 4, iyul-avgust, 2015 y.
3. Salimov, B. T. Xizmat koʻrsatish sohasi iqtisodiyoti va uni boshqarish. - Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
4. Oqboyev, A. (2024). Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.
5. Okboev, A. R., Ashurkulov, O. J. (2020). Directions for the introduction of an integrated quality management system to increase the competitiveness of light industry enterprises. South Asian Journal of Marketing & Management Research (SAJMMR), Vol. 10, Issue 11, pp. 107-110.

6. Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., Gremler, D. D. Services Marketing: Integrating Customer Focus Across the Firm. - New York: McGraw-Hill Education, 2018.
7. Rasuljanovich, O. A. (2023). Existing problems in innovative development of Namangan region and their solutions. Conference Proceedings, pp. 19-24.
8. Oqboyev, A. R. Xalqaro standartlarni joriy etish asosida tadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatini oshirish // Biznes - Ekspert. - Toshkent, 2023. - №9(189). - B. 29-32.
9. Lovelock, C., Wirtz, J. Services Marketing: People, Technology, Strategy. - Boston: Pearson Education, 2017

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, may, 5-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketingjournalbot](https://t.me/@marketingjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**